

velkých technologických systémů T. P. Hughes – shrnul sedm základních fází vývoje technologických systémů, několika vývojovým fázím se věnoval na příkladu počítačem zprostředkované komunikace a propojil tuto teorii s koncepcí společnosti sítí Manuella Castellse, který odmítl koncepci postindustriální společnosti jako společnosti postkapitalistické a provedl analýzy informačního způsobu rozvoje. Na závěr se pokusil odpovědět na otázku, zda další zavádění informačních technologií povede ke stejně zásadním společenským změnám jako dosud.

Organizátor a moderátor celé akce, Jiří Šubrt, na závěr v příspěvku „Pluralita sociálních systémů, pluralita systémových teorií“ připomenul Luhmannovy teze týkající se pesimistické představy o životě ve světě, v němž máme velké množství rozdiferencovaných systémů a neexistuje nic, co je dokáže integrovat, neexistuje jednotící společenský systém. Jiří Šubrt, zcela v duchu Luhmannovy myšlenky, konstatoval, že základní životní strategií všech systémů je sice redukce complexity, avšak redukovat a shrnout nějakým jednoduchým způsobem všechny základní momenty teoretických koncepcí, o kterých se na konferenci hovořilo, není prakticky možné. Zaznělo zde mnoho provokativních myšlenek, které i do budoucna stimulují diskusi nad sociologickými teoriemi. K jejímu rozvoji jistě přispěje také plánovaný sborník, který bude obohacen i o další než na konferenci prezentované příspěvky.

Eva Sanigová

Konference *Fathers and Paternity Leave: Men Do It*¹

Vilnius, 17.–18. listopadu 2005

Mezinárodní konference „Fathers and Paternity Leave: Men Do It“ se uskutečnila 17.–18. listopadu 2005 v litevském Vilniusu. Konference byla pořádána v rámci programu „Modern Men in Enlarged Europe: Developing Innovative Gender Equality Strategies“, na němž

participovalo Dánsko, Island, Litva a Malta a který byl realizován v rámci Community Framework Strategy on Gender Equality v období let 2001–2005. I když bezprostředním cílem celého projektu bylo podpořit muže, aby využívali rodičovskou dovolenou, resp. aby se aktivněji zapojovali do primární péče o dítě a při jeho výchově, nelze pominout další praktické dopady realizace tohoto cíle, a sice vytváření či posílení nového image muže, zeslabení, změnu stereotypních postojů k „mužské“ a „ženské“ roli v rodině a společnosti.

Na konferenci ve Vilniusu vystupovali jak přední badatelé a badatelky v této oblasti, tak také specialisté na danou problematiku v praktických, neakademických oblastech (na úrovni sociální politiky, firmy apod.). Publikum konference však bylo širší a zahrnovalo odborníky a odbornice na genderovou problematiku, badatele a badatelky v této oblasti, lidi pracující ve veřejné správě (zejména ministerské úředníky a úřednice), zaměstnavatele, představitele odborů, a v neposlední řadě i reprezentanty NGOs. Cíle konference nebyly totiž pouze akademické, ale také praktické, neboť se orientovaly na:

- diseminaci poznatků z výzkumů o otcích na rodičovské, případně otcovské dovolené ze zemí participujících na projektu,
- předání si zkušeností s touto novou formou participace mužů v soukromé sféře, včetně zhodnocení jejich přínosů,
- vytvoření široké báze osob, které by mohly (dále) spolupracovat jak při výzkumné činnosti, tak také při praktické realizaci hlavního cíle,
- předání si informací o opatřeních sociální politiky vztahujících se k tomuto tématu a formulaci případných dalších doporučení pro decizní sféru v účastnických zemích.

V úvodním příspěvku „Can men do it? Nordic experiences“ analyzoval Ø. Holter, autor stejnojmenné publikace, genderové rozdíly v rámci Evropy z geografického hlediska (na ose sever-jih, východ-západ) i z hlediska

nedávného historického vývoje a zamýšlel se nad vhodností skandinávského modelu genderové rovnosti konkrétně pro pobaltské republiky. Z jeho vystoupení bylo zřejmé, že pro realizaci genderové rovnosti v dané společnosti je klíčová otázka slučitelnosti práce a rodiny (či soukromého života) v každodenním životě lidí. Základní přístup k ní vytváří prostor, nebo naopak limituje možnost jejího řešení na makro-, mezo- i mikroúrovni. Zatímco skandinávské země obecně vycházejí z předpokladu slučitelnosti těchto sfér v každodenním životě lidí a snaží se hledat a nacházet na úrovni jednotlivých politik účinné nástroje jejího konkrétního, praktického řešení, přístup uplatňovaný v USA je v zásadě opačný. Vychází se zde z nemožnosti této slučitelnosti nebo jen velice problematické možnosti kombinace práce a rodiny, a tak hledaná řešení nemívají charakter systémových a institucionálních opatření, a řešení této otázky (zpravidla jen v rámci daných strukturálních možností a omezení) pak bývá považováno za zcela individuální problém těch, jichž se bezprostředně týká.

Většina příspěvků prvního, stěžejního panelu (*Fathers as caregivers in enlarged Europe*) seznamovala přítomné zejména s výsledky kvalitativních výzkumů zaměřených na sledování zkušeností otců, kteří byli na otcovské (*paternity leave*) či rodičovské dovolené (*parental leave*). Konkrétně se jednalo o příspěvky z Dánska, Litvy, Islandu a Malty, které však byly vždy zasazeny do širšího legislativního rámce (vymežujícího možnou délku čerpání rodičovské, případně otcovské dovolené v konkrétní zemi) a seznamovaly i se základními relevantními statistickými údaji (tj. s počty a podíly mužů a žen čerpajících různé druhy „volna“, s komparací doby strávené doma z důvodu péče o dítě otci a matkami apod.). Příspěvky zmiňovaly reakce okolí na pečující otce, seznamovaly s možným prožíváním této situace otci (výjimečně i ženami) a pojednávaly o vlivu dané situace na identitu muže, případně se v nich objevila doporučení pro další zefektivnění aplikace tohoto nástroje genderové rovnosti apod.

Kromě aktuálního i dlouhodobého přínosu této nové životní situace pro muže samé, jejich partnerky a děti, byly jako přínosné v příspěvcích zmiňovány právě ony skutečnosti, které přesahují a překračují rámec každodennosti. Otcovská dovolená, stejně tak jako případná možnost paralelního či sériového čerpání rodičovské dovolené oběma rodiči, je jedním z nástrojů uplatňování genderové rovnosti ve společnosti. I když bývá v genderově stereotypní optice (některými skupinami obyvatel či jednotlivci) vnímána jako „přepych“ nebo „rozmar“, v optice genderové rovnosti, potažmo v politické rovině představuje jeden z demokratizačních nástrojů zrovnoprávňujících v možnostech uplatnění se ve společnosti muže a ženy – ženám umožňuje participovat adekvátně svému vzdělání a svým schopnostem ve veřejné sféře, mužům zase dovoluje více participovat ve sféře soukromé, a otevírá jim tak možnost k jistému typu osobnostního (i sociálního) rozvoje. Jedná se tedy o nástroj, který má vykompenzovat jednostrannosti uplatnění se ve společnosti mající znevýhodňující genderový základ.

I když se výzkumné poznatky badatelů a badatelek na většinu sledovaných skutečností v mnohém shodovaly, v otázce vlivu otcovské či rodičovské dovolené na identitu muže tato shoda nepanovala. Zatímco jedni poukazovali na to, že daná zkušenost (stručně a do jisté míry i schematicky řečeno) zeslabuje tradiční mužskou identitu, jiní dospěli k závěru, že maskulinita není touto situací ani zpochybněna, ani redefinována. Naopak otcovská či rodičovská dovolená může být (některými) muži chápána, interpretována, a tak vlastně redefinována v termínech (mužsky pojímané) odpovědnosti, odvahy, ochrany apod.

Další panel byl zaměřen více na prezentaci bezprostřední životní zkušenosti pečujících otců, a tak prezentované příspěvky byly postaveny hlavně na vizuálních obrazech (fotografiích nebo krátkých videozáznamech o pečujících otcích) a autentických výrocích aktérů. Jistou výjimku tvořil příspěvek HR

konzultantky dánské telekomunikační firmy TDC o podnikové kampani na podporu čerpání otcovské a rodičovské dovolené zaměstnanci jejich firmy. Kampaň, která započala v prosinci 2004 a trvala půl roku, seznamovala muže, nastávající i potencionální otce, s legální možností čerpání 2týdenní placené otcovské dovolené v souvislosti s porodem a narozením dítěte (která může být čerpána během prvních 14 týdnů po narození) a dále s možností 10týdenní plně hrazené rodičovské dovolené, jež může být vyčerpána v rozmezí od 15. do 46. týdne po narození dítěte. Kampaň popularizující různými formami tuto možnost pro muže, se tak stala nedílnou součástí politiky firmy zaměřené na rovné zacházení se zaměstnanci a zaměstnankyněmi (tzn. i muži-otcové mají právo být doma s narozeným dítětem). Kampaň byla postavena rovněž na ideji, že spokojený rodič rovná se spokojený, motivovaný a výkonný pracovník. Opatření podporující pobyt otců doma s narozeným dítětem má za cíl eliminovat zátěž, které bývají muži po narození dítěte často vystaveni (neboť situace příchodu dalšího člena do rodiny nemusí být náročná, příp. stresující pouze pro ženy-matky, ale také pro muže-otce, od kterého se v té době obvykle očekává plné nasazení v práci a zároveň vyšší zapojení v rodině). Byť jediný příspěvek tohoto druhu doložil, jak dalece kultura a politika firmy ovlivňuje faktické možnosti svých zaměstnanců.

Závěr prvního dne pak tvořilo představení publikace „Can men do it?“ a zahájení výstavy fotografií zachycujících otce pečující o své děti.

Druhý den se konaly paralelně 3 odborné sekce (Changing male roles in the labour market, Paternity leave and family patterns: personal perspective, Effective gender equality policy: men taking paternity leave), po nichž následovala diskuse a předpremiéra působivého ukrajinského filmu „Who will sing a lullaby“ (v ruské verzi s anglickými titulky) o pečujícím otci a pečujícím dědečkovi, snímku, který by snad mohl v genderově značně konzervativním prostředí postsovět-

ské republiky napomoci prolomit silně zakotvený stereotyp matky coby jediné (a hlavní) pečující osobou.

Za hlavní přínos konference považují možnost seznámit se s úspěšnou praxí zavádění rodičovské, případně otcovské dovolené zejména ve skandinávských zemích, a to v různých rovinách sociálního života, stejně tak jako s reformou rodičovské dovolené v Litvě (kde došlo ke zkrácení její doby ze 3 let na 1,5 roku a současně k podstatnému nárůstu výše příspěvku pobíraného pečující osobou). Inspirativní bylo i to, s jakou angažovaností a vážností se referující tématu věnovali a jakou toto téma mělo politickou důležitost – dvoudenní konference se po celou dobu jednání účastnila ombudsmanka Litvy.

Hana Maříková

Poznámky

¹ Konference jsem se zúčastnila v rámci grantového projektu GA AV ČR „Změny v uspořádání genderových rolí v rodině: participace v rodině a domácnosti po návratu muže z rodičovské dovolené zpět do práce“, č. g. A700280504, a v rámci programu „East-East“ OSF Praha.

Konference *Modernization of Economy and the State*¹

Moskva, 4.–6. dubna 2006

Na začátku dubna se v Moskvě konal 7. ročník vědecké konference s názvem Modernizace ekonomiky a stát. Organizátorem konference je každoročně Vyšší škola ekonomiky v Moskvě, jedna z nejslavnějších a nejmodernějších ruských státních univerzit, na organizaci se podílely také Světová banka a Mezinárodní měnový fond.

Hlavní téma konference – role státu v modernizaci ekonomiky – bylo zvoleno v reakci na program státem řízené modernizace ruské ekonomiky, vyhlášený prezidentem Putinem. Význam konference v globálním měřítku dokládá nejen počet účastníků, který se pohyboval kolem pěti set, ale také fakt, že úvodní plenární zasedání otvíralo svými refe-